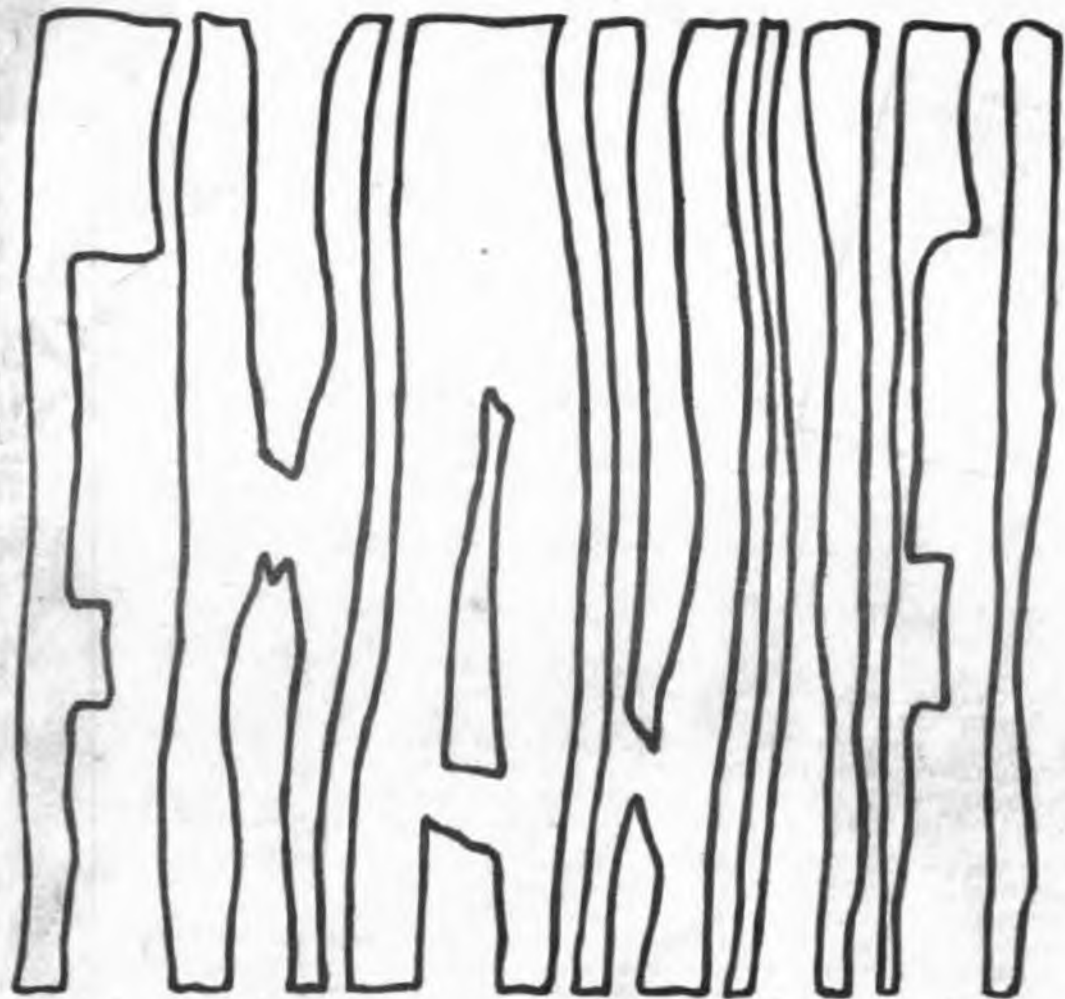
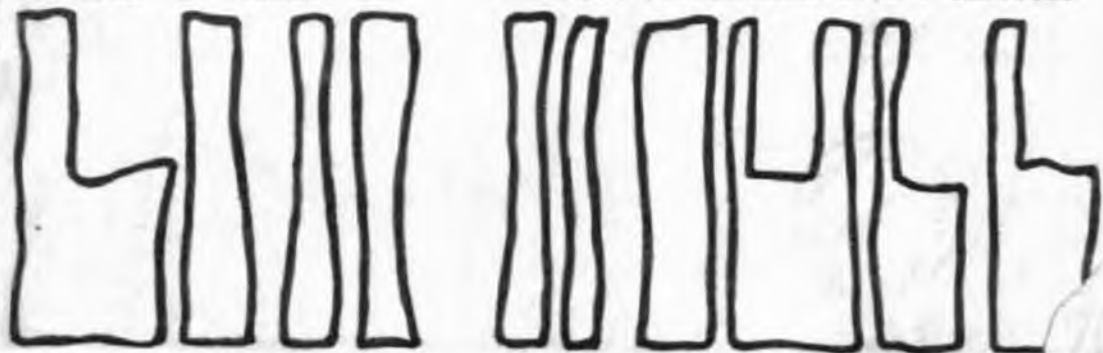

ROČNÍK I. ČÍSLO 1

VYŠLO 7. FEBRUÁRA 1970 V ČERNOVEJ

SLOVO MÁ E M A N U E L

Hneď začneme odpovedať na tradičné otázky, ktoré sa vy-
násrajú v súvislosti s takýmto počínom.

Nie nepýtajte sa, či je to práca vo viníci Pána. Len a-
kusi kroniku chceme zapisovať, čo zachytí, odfotografu-
je, po čom sihame, k čomu sa utiekame, kde hľadáme od-
poveď. Či to bude užitočné, či na smiech, to nás teraz
veľmi nezaujíma. Či z toho bude niečo viac, ukáže naša
práca.

Sme určite naivní priateľu, ak sa púšťame do takýchto
zápasov. Máme však jediné šťastie a utechu, že pre za-
čiatok sa môže na nás pozeráť zhovievavo, ba i my, pri-
znajme, berieme to ako pokus pre dvoch - však všetko sa
ukáže, ak má prísť, príde. Ale takto by mal vari písať
aj ten, čo sa bude prizerať spoza mantinela, my musíme
vložiť viacšej dôvery v seba, kapitulantsvo neprínieslo
nikdy nič pozitívneho. Nuž aby toto všetko aspon trošku
bolo jasnejšie, teda ešte krát - p r e d o ?

Po rozkošliach svetla túžiac, chceme vykročiť za jeho váb-
nym jasom. Rušba zbudovať z osnovných pilierov kolonádu,
po ktorej sa prechádza Človek vo svojom ruchu predĺstom.
Čo z neho nám svieti veľkoučou budeme ukladať ako doko-
nale vybrúsené kamene, nech mozaika, ktorú takto zbudu-
jeme dá obraz na hlavnú podobu jeho.

Nie, nemalo by to pre nás byť len vyslobodenie z našin-
nosti. Vyzereá to, i keď to má príchut' repety, skôr na po-
trebu označiť čo slávime, zaujať pozíciu na poli kosovom.

Ako však pospietajú oarvinky či púčky nerozvité, čo spod
dlaní nám nechtiac povypadávajú, a tým, čo už je hotové.
Veď to zaiste nemôže byť ani len najzaujímavejším odleskom
toho, čo má silu byť svetlom. Ak sa už chceme nasmero-
vať tam, odkiaľ počuť tichú riečku mudrosti v slove za-
kliatej, doprajte aj nám pokorne vyslechnúť to jatrivé čo
ešte bolí a ak sme tupí voči slahom krvavým, tak potom
vydrankať si hoc kolenačky takú silosť.

Keď sme nášho Emanacla takto s plašom bojazlivo povypre-
vádzali, čože mu ešte zavinošovať takú do kroku. Teda nechť
šťastlivo nielen vykročí, ale aj ďalej pôjde. Lebo slabé
je to ešte batola, bude ho treba dobre palkať, občas po-
durkať, nechče nám nezísť na priedušky, či pľúčka a vy-
drží do ženby, potom to už bude šuhaj, šuhajúci!

A MOŽTE NÁM AJ NEVERTÍŤ

A BUDE TO PRAVDA

ESEJ NA SPÔSOB PROLÓGU

I

RUSKIN, ÚŽITKOVOSŤ A KRÁSA

Nezvyknem pravidelne čítať poéziu. Ani si vo všeobecnosti nemyslím, že by to niekto robil. Poézia by sa mala čítať aj písať vo zvlášťnej, slávnostnej nálade. Najde o vonkajškovú, obradnú slávnosť, ale o intímne vzrušenie, ktoré cítime v srdci v rozhodujúcich chvíľach. Súčasne pedagogika zasahuje polutovaním do oblasti estetického kultúry, keď robí z umenia užitkovú vec, bežnú a časovo presne určenú. Tak sa potom stáva, že strácame cit pre istý odstup; strácame uctu a strach pred umením; približujeme sa k nemu v hociakom chvíľu, v hociakom oblečení a duševnom rozpoložení; a privykáme si nechápať ho. Skutočná emócia, ktorú máme na mysli, keď hovoríme o estetickom zážitku, stáva sa - ak máme byť uprimní - iba povrchným zážitkom, ktorý na nás hlbšie nezapôsobí, ani nás nedoľnava, ako je to vždy, keď príde me len do letného styku s krásou.

Jedným z najnecitlivejších ľudí voči umeniu bol asi Ruskin, ktorý vykladal umenie na anglický spôsob. Anglický vyklad vecí spočíva v tom, že ich redukuje na predmety bežnej domácej potreby. Angličanovi záleží predovšetkým na tom, aby dobre šiel a mal svoje pohodlie; Komfort je pre Angličana to, čo pre Francuza zmyselovosť a pre Nemca filozofia. Pravda, komfort, pohodlie vyžaduje od vecí mnoho vlastností, ktoré sa funkcie menia vzhľadom na to, čo nám má byť pohodlné; iba jedna vlastnosť je všeobecná, nevyhnutná a znamená istu apriornú vlastnosť každého pohodlia: aby ono zodpovedalo zvyklostiam. Nie nadarmo je Anglicko krajinou, ktorá vyriešila problém, ako byť pokroková a pritom nespreditrať sväzky so starými zvyklostami. Ak je niečo nezvyčajné, je to už samo osebe nepohodlné.

Ruskinovi sa podarilo interpretovať umenie tak, že prevzal z neho iba to, čo je schopné stať sa niečím bežným. Jeho krédom je umenie pre každodennú potrebu a pohodlie. Takýto prístup umožňuje, pravda, vnímať iba také umenie, ktoré nám

v skutočnosti nie je: umenie úžitkové alebo dekoratívne. Ruskin sa зановito usiluje uviesť Krásu do strnulých a krotkých anglických domácností: ale za tým účelom ju najprv musí udomáčniť, skrotiť, pustiť jej žilou. A keď z nej spraví príznak, niečo, čo je len na dŕvažok, uvedie ju do početných príbytkov anglických občanov.

Netvrdím, že by dekoratívne alebo úžitkové umenie nemalo svoju krásu; lenže jeho krásu nie je iba krásou - je to úžitkovosť s nádychom krásy, dotknutá krásou: je ako voda, v ktorej je kvapka alkoholu. Súčasný človek privykol totiž nežiadať od krásy hlbšie emócie, než aké mu poskytuje úžitkové umenie, a keby mal byť celkom uprimý, musel by priznať, že jeho estetický zážitok sa vôbec nelíši od pocitu uspokojenia, ktorý v ňom vyvolávajú veci trochu upravené a položené na svojom mieste.

Bolo by rozumné oslobodiť Krásu od tohto dekoratívneho obalu, v ktorom ju ľudia chcú držať, aby obnažená duša znovu zažiarila na slnku nebezpečnými zábleskami. Naše dobré 20. storočie, ktoré nás unáša vo svojom nocnom náručí a objíma svojimi svalnatými ramenami, zdá sa predurčené odstrániť niektoré pokrytecké názory a obnažiť rozdiely medzi vecami. Cítíme, ako sa z hĺbok nášho vedomia dvíha akási slnečná rozhodnosť, nepriateľka súmravných predstáv, kde je každá mačka čierna. Veda nebude už znepať pre nás spoločný pocit, ziskavý za pomoci meracích prístrojov, Morálka nebude už pasívna počestnosť v našom spoločenskom konaní a Krása nebude už uhladenosť, prostota alebo ozdoba. Všetky tieto veci - spoločenské vedomie, občianska počestnosť, uhladenosť - sú v poriadku; nemáme nič proti nim, protivilo by sa nám, keby niekto nimi opovrhoval. Ale Veda, Morálka, Krása sú celkom iné veci a v ničom sa im nepodobajú... Nezvyknem pravidelne čítať poéziu.

Chcem sa napiť vody z čistého pohára, nedávajte mi ju v peknom pohári. V prvom rade pokladám totiž za veľmi ťažké, aby pohár na pitie sohol byť naozaj pekný; ale keby aj bol, nemohol by som ho priložiť k ustam. Zdalo by sa mi, ako by som z neho napil vodu, ale krv niektorého bližného - vlastne ani nie bližného, ale také o istého človeka, ako som ja. Alebo si chcem uhasiť smäd, alebo vnímať Krásu: kompromis by bol falšovaním jednej i druhej veci. Keď budem smädný, podajte mi, prosím, pohár plný, čistý a bez krásy.

Su ľudia, čo jakživ nepocítili smäd, aspoň nie pravý, ozajstný smäd. A su aj takí, čo jakživ hlboko neprecítili Krásu. Iba tak sa dá pochopiť, že niekto môže piť z pekného pohára.

„JA“ AKO NIEČO, ČO SA USKUTOČŇUJE

Užívať a používať môžeme iba veci. A naopak: veci sú stredobodom našej zjednocovacej činnosti. To je v poriadku: lenže ku všetkému môžeme zaujať utilitárny postoj, iba k jedinej veci nie. A tou vecou je ľudské „ja“.

Kant redukuje morálku na známu formalku: konaj tak, aby si nepoužíval iných ľudí len za nástroj, ale aby títo boli účelom tvojich vlastných činov. Urobiť z týchto slov ako Kant. výraz istej normy a schému každej povinnosti, znamená uznať, že každý z nás fakticky používa svojich blízkych, zaobchádza s nimi ako s vecami. Kantov imperatív vo svojich rozličných aspektoch usiluje o to, aby ostatní ľudia boli pre nás ľudskými bytostami, nie úžitkovými vecami. A táto ľudská dôstojnosť má svoju obdobu v dodržiavaní nesmrteľného príkazu Evanjelia: miluj svojho bližného ako seba samého. Urobiť z niečoho seba samého je jediný spôsob, ako docieľiť, aby to niečo prestalo byť vecou.

V prípade iného človeka, iného subjektu si teda zrejme môžeme vybrať, či s ním zaobchodiť ako s vecou, používať ho, alebo či s ním zaobchodiť ako s vlastným „ja“. Máme tu istý priestor pre voľné rozhodovanie, priestor, ktorý by tu nebol, keby ostatné ľudské bytosti boli naozaj ako „ja“. „Ty“ a „on“ sú teda fiktívne „ja“. V kantovskej terminológii by sme povedali, že moja dobrá vôľa robí z „ty“ a „on“ akési druhé „ja“.

Ale pred chvíľou sme hovorili o ja ako o jedinom, čo hieľen nechceme, ale ani nemôžeme premeniť na vec. Toto treba chápať doslovne.

Aby sme videli jasne, treba si v prvom rade uvedomiť zmenu, ktorú vo význame slovesa znamená použitie prvej osoby prítomného času v porovnaní s jeho významom v druhej alebo tretej osobe: napríklad vo výraze „ja kráčam“. Význam kráčať v „ja kráčam“ a „on kráča“ je nesporné na prvý pohľad ten istý – inak by sme nepoužili ten istý idiomatický koreň. Pravda, nezabúdajme, že „význam“ neznamená nič iné ako „vzťah k predmetu“, čiže „ten istý význam“ znamená „vzťah k tomu istému predmetu alebo skutočnosti, k tomu istému aspektu nejakého predmetu alebo veci“. Ak teraz s istou nástojčivosťou sústredíme pozornosť na to, akaj skutočnosti sa týka výraz „ja kráčam“, zistíme, aký veľký rozdiel je medzi nou a medzi skutočnosťou, ktorej sa týka výraz „on kráča“. To, že „on“ kráča, je skutočnosť, ktorú vníman zrakom, a overujem si ju v priestore: je to sčrta za sebou nasledujúcich pohybov, ktoré vykonávajú nohy, keď stupajú po zemi. Pri výraze „ja kráčam“ sa mi

možno vybavi vizuálna predstava mojich vlastných pohybujúcich sa nôh; ale navyše zisťujem, že tieto slová majú priamejší súvis s inou skutočnosťou, neviditeľnou a stojacou mimo priestoru, a tú skutočnosť predstavuje usilie, impulz, svalové pocity napätia a odolnosti. Ťažko si predstaviť väčší rozdiel. Dalo by sa povedať, že pod výrazom „ja kráčam“ rozumiem kráčanie videné zvnútra, aké skutočné je, a pod výrazom „on kráča“ kráčanie v jeho vonkajšom výsledku. Ale jednota kráčania ako intímnej udalosti a kráčania ako vonkajšieho deja, hoci je jasná, bezprostredná a zjavná bez akejkoľvek väčšej námahy, jednako len neznámená ani tú najmenšiu podobnosť medzi obidvoma jej aspektmi. Veď čo má spoločné a v čom sa také zvláštna vec, ako je „intímna námaha“ alebo „pocit odolnosti“, môže podobáť telu, ktoré mení polohu v priestore? Jestvuje teda „ja-kráčanie“, celkom odlišné od „kráčania ostatných“.

K takému istému poznatku by sme došli, keby sme uviedli hocaký iný príklad. Ale v prípadoch ako „kráčať“ sa jednako len zdá, že primárny a najjasnejší význam je práve ten vonkajší. Nezačíname teraz skúmať, prečo je to tak. Stačí uviesť, že veľká skupina slovies sa vyznačuje tým, že ich primárny a evidentný význam je ten, ktorý majú v prvej osobe. Ja tuším, ja nenávidím, ja cítim bolesť. Kto kedy cítil cudziu bolesť alebo nenávisť? Vidíme len strhanú tvár a oči, ktoré človeka priam prebodávajú. Čo majú tieto vizuálne predmety spoločné s tým, čo cítim ja, keď pociťujem bolesť alebo nenávisť?

Teraz je už, myslím, jasná vzdialenosť medzi „ja“ a každou inou vecou, či už je to telo nebožtíka alebo nejaké „ty“ či „on“. Ako by sme však najlepšie vyjadrili rozdiel medzi obrazom alebo predstavou bolesti a bolesťou ako pocitom, ako niečím, čo ma bolí? Azda konštatovaním, že sa navzájom vylučujú: predstava bolesti nepolí, ba čo viacej, odháňa bolesť, nahrádza ju ideálnym tieňom. A naopak: skutočná, pociťovaná bolesť je pravý opak predstavy o nej; vo chvíli, keď sa stáva predstavou seba samej, prestáva bolieť.

„Ja“ nie je teda tento človek na rozdiel od iného a už vonkocom nie človek na rozdiel od vecí, alebo všetko – ľudia, veci, situácie – pokiaľ sa overujú, jestvujú a uskutočňujú. Podľa toho každý z nás je ja, a to nie preto, že by patril k privilegovanému zoológickému druhu, ktorý vlastní projekčný prístroj zvaný vedomie, ale skôr práve preto, že niečo je. Táto krabica z červenej kože, ktorú mám pred sebou, nie je ja, lebo je to len moja predstava, a byť predstavou znamená práve toľko ako nebyť tým, čo zobrazuje. Predstava, mienka o niekom atď. je vždy len predstava, mienka ... a práve to, čoho je obrazom, je ozajstná bytosť. Medzi červenou farbou, ktorú

videl, a skutočnosťou, že táto koža na krabici je červená, je práve taký rozdiel ako medzi bolesťou, o ktorej mi rozpráva iný, a bolesťou, ktorú cítim ja. To, že krabica je červená, znamená pre ňu to isté ako pre mňa bolesť, ktorú sám cítim. Ako jestvuje ja X.Y., tak jestvuje aj ja-červená farba, ja voda a ja-hviezda.

III

„JA“ A MOJE JA

Všetko, čo vidím zo svojho vnútra, je ja.

Táto veta môže byť len mostom k striktnému pochopeniu toho, čo hľadáme. V skutočnosti je nepresná.

Keď cítim bolesť, keď milujem alebo nenávidím, vtedy nevidím svoju bolesť, ani seba nevidím, ako milujem alebo nenávidím. Aby som mohol vidieť svoju bolesť, musím zmeniť svoje položenie trpiaceho a premeniť sa na vidomé ja. Toto ja, ktoré vidí iného trpieť, je teraz ozajstné, konajúce a prítomné. Trpiace ja, aby som bol presný, bolo a aj teraz je iba predstava, vec alebo predmet, ktorý mám pred sebou.

Tak sa dostávame k poslednému stupňu analýzy: „ja“ nie je človek stojaci proti veciam, „ja“ nie je subjekt stojaci proti subjektu „ty“ alebo „on“, „ja“ napokon nie je ani „ja sám“, me ipsum, o ktorom sa mi zdá, že ho poznám, keď uznávam del-faké apoteagma: „Poznaj seba samého“. To, čo vidím dyňať sa nad horizontom a chvieť sa nad podl ovastými zorami úsvitu, nie je slnko, ale obraz slnka; tak isto aj „ja“, ktoré sa mi zdá v takom bezprostrednom vzťahu ku mne, je iba obraz môjho „ja“.

Nie je teraz vhodná príležitosť vyhlásiť vojnu prvému hriechu modernej epochy, ktorý ako všetky prvé hriechy bol, pravdu povediac, nevyhnutnou podmienkou nemála cností a víťazstiev. Mám na mysli subjektivismus, duševnú chorobu Veku, ktorý sa začína renesanciou a spočíva na domienke, že to, čo má ku mne najbližšie, som ja - čiže, to, čo má ku mne najbližšie pokiaľ ide o poznanie, je moja skutočnosť alebo ja ako skutočnosť. Fichte, ktorý predovšetkým a naďalej obľuboval krajnosti, pravda, krajnosti na úrovni génia, znamená najvyšší stupeň tejto subjektivistického horúčky, a pod jeho vplyvom stála celá jedna epocha, keď v tú istú rannú hodinu sa v nemeckých univerzitných posluchárňach odhaľoval svet ľudského ja, tak ako sa vyťahuje z vrečka vreckovka. Keď Fichteho subjektivismus začal upadať, a možno práve v týchto chvíľach, začína sa vynárať ako nejasná čiara zorského pobrežia nový spôsob myslenia, oslobodený od týchto problémov.

Toto ja, ktorému moji spoluobčania hovoria X.Y., a ktorým som ja sám, je pre mňa v konečnom dôsledku práve také tajomné ako pre nich. A naopak: o iných ľuďoch a veciach nemám o nič jasnejšie poznatky než o sebe samom. Ako mesiac mi ukazuje iba svoje bledé hviezdne plece, tak aj moje „ja“ je iba zakuklený chodec, čo prechádza pred mojím vedomím a ukazuje mi len svoj chrbát, zahalený do tmavého plášťa.

Od slov k činom je ďaleko, vraví sa ľudovo. A Nietzsche hovorí: „Premýšľať o veciach je veľmi ľahké; ale veľmi ťažké je nimi byť“. Od slov k činom, medzi tým, že si niečo myslím, a tým, že niečím som, je práve také isté vzdialenosť ako medzi vecou a ja.

/Dokončenie nabudúce/

JOSÉ ORTEGA Y GASSET

José Ortega Y Gasset (1883-1955), filozof, esejista, výtvarný estetik, literárny teoretik a kritik, profesor metafyziky na madridskej univerzite, zakladateľ a šliachročný vydavateľ významnej literárnej revue *Revista de Occidente*, patrí spolu s Miguelom de Unamuno k najvýznamnejším osobnostiam španielskeho kultúrneho života v medzivojnovom období. Kým starší Unamuno, vedúci ideológ generácie r.1898 a vyznavač tragického pocitu života, nachádzal východiško z hlbokého úpadku Španielska v jeho priaknutí sa k tradičným hodnotám, a k večnému národnému duchu, ktorý je povolaný spasit Európu i svet, mladší racionalistický Ortega, stúpenec a obdivovateľ nemeckej filozofie, najmä Hegela, novokantovcov, Nietzscheho a Schopenhauera, videl záchranu Španielska v jeho poeuropeizácii.

Za mladí sa Ortega hlásil k pokrokovým liberálom, otvorene vystupoval proti feudálno-klerikálnej monarchii Alfoenza XIII. a po vyhlásení španielskej republiky r.1931 sa stal poslancom. Občiansku vojnu prežil Ortega v zahraničí ako „porozovateľ“. Po jej skončení sa r.1945 vrátil do Španielska, ale ostal až do smrti „emigrantom vo svojej vlasti“. Posledné roky veľa cestoval, žil zväčša v cudzine, verejne nevystupoval a nič nové už nenapísal. Ak Ortegov návrat do Španielska bol pre revolučne, nekonformisticky naladených príslušníkov mladej inteligencie sklamaním, lebo čakali, že „veľký učiteľ“ zaujme stanovisko k páliivým problémom španielskej súčasnosti, jeho aliancie sa znovu získalo úctu mládeže.

/Esej na spôsob prologu bola uverejnená prvý raz r.1914 ako predslov k básnickej zbierke X.Lorena: *Cestujúci*/

H o r k á

Skieľká sú priehľadné
až na dná

svetiel.

Iba takou hrou zjavujú slávu slnka
rozliatu po našom tele.

Slabých ubúda trúfalosťou slepých
nakričať svetu svoje farby.
Nahrubo zalepujú ešte čitateľné
materské znamienka človeka.

A tyja, čo v rúchu nádeje
neisto vstupujú do tiam,
už len útecha konca zvestúva pokoj
a vyslobodená slza úľavu.

Nebude už viac sŕsť
kropiť túto zem.

Keď v roku 1926 vyšla Čepova povídková zbierka „Dvoji domov“ – začlenená neskôršie spoločne s rovnako príslušným výborom z druhej knižky „Vigilie“ /1928/ do zbierky „Země-žluť“ /1931/ – bola na prvý dotyk známa, že do českého slovesného umenia vstupila podivuhodne vyzrelá, celistvá a svojím osobitým videním celkom pôvodná osobnosť, sila ktorej nie je a nebude v mnohotvárnosti a originalite strhujúcich dejov, ale v jasnosti a nezameniteľnosti duchovnej a zaveslovej skúsenosti.

Čep je nepochybne jedným z najlyrickejších, ale zároveň najtvrdších našich básnikov, ktorý sa „nemazná“ ani s témou, tým menej „spolucíti“ so svojimi hrdinami. Vedie ich najkratšou, veľmi strmou cestou, obnažuje ich až do kostí v ich slabosť, nerozhodnosť, nemá zľutovania s ich mravnou a duchovnou biedou. Jeho súd je prikýv a dôsledný, až mrazí. Čepovmu mužskému naturclu zodpovedajú preto tiež ďaleko väčšou mierou hrdinovia ako hrdinky, ktoré hocikde trpia schématickosťou krajných polôh.

Bol to jazyk, jeho lyrická neha, rozracujúca sa pri každom kontakte s krajinou alebo bolesťou ľudského srdca, zvyčrená, tetelivá a svetelná jasnosť, ktoré sviadla väčšinu vykladačov k domienke, že Čep je autor, ktorý nemá ďaleko k sentimentálnosti. Čepova priateľnosť není povrchná – ako u tohoto autora nie je celkom nič vonkajšieho – je to stav vnútra, žhavé jadro jeho kozmu, látka z ktorej sa modelujú jeho deje i postavy.

Melodický podtext, bez ktorého nie je možné čítať Čepova, sa prelína i u Čepa so slovným materiálom dokonca takým spôsobom, že často sú to komponenty zámenné; melódia sa stáva hlavnou rečou, zatiaľ čo text má funkciu recitativu. Tento dvojzvuk prestupuje celým Čepovým dielom, i tam, kde metaforičnosť próz tridsiatych rokov už ustúpila čo najväčšej prostote. Ale tiež tu, hoci tlmenejšie, zaznieva doprovedná melódia postihujúca pohyb listu i hlas ticha, a jeho svetelná priehľadnosť zostáva. I keby nebolo vnútornej naliehavosti a pravdivosti, i keby nebolo obzorov, ktoré nám toto dielo odhalilo, keby nebolo clivého povzdychnutia nad krásou tohto sveta, keby nebolo spevu lásky, stačil by tento jazyk, aby zabezpečil Jánovi Čepovi náležité miesto v kontexte českej modernej poézie.

Tma té noci byla podivně živá, prostoupená prýštěním tajemného světla. Byla tichá jako po nějakém otřesu, proniklá blažeností záhadné spoluviny. Jasnost andělských křídel našeho dětství v ní zanechala nehasnoucí stopy.

Krajina byla protkána neviditelnými drahami, po kterých se pohybovaly tmavé postavy, sotva hustší nežli okolní vzduch. Nechávaly za sebou zachumlané dediny a putovaly takřka nezvučně po umrzlých cestách, bělajících se valabém odraze hvězd, k onomu místu, které bylo středem této noci.

Cyril Nedoma šel vedle své matky po cestě svých dětských let, po úzké silnici mezi holými stromy, spojující Přisennice s vesnicí, v níž byl farní kostel. Vpravo vlevo ležela ve tmě pole pokrytá sněhovými popraškem, stále táž v střídání ročních dob, přecházející z otce na syna, z pokolení na pokolení. Ležela tiše v mrazu a ve tmě, černá a holá, ačkoli se na tomhle místě z jara vlnilo obilí s hnízdem skríváním, ačkoli kousek dál našli jednou v životě mrtvého tuláka /pochováli ho potom beze jména/, ačkoli tam a tam /kolik je tomu let?/ propadly Stázka Roubalovou při sečení porodní bolesti, a pochováli je potom oba, matku i s dítětem... Pole ležela mlčky ve tmě, dnes jako loni a jako předloni, jako před desíti i před sto lety. Kolikrát už byla přeorána, kolik šlépějí, kolik slz a kolik kleteb, kolik tajných hrůch bylo zahrnuto do jejích brázd! Jaké sít osudů záhadně spletených zatahuje tento kraj, kolik tváří, mužských i ženských, mladých i starých, kolik rukou, které hnetly tuto hlínu, které ji tiskly k srdci!

Cyril Nedoma slyší zvuky svých kroků i kroků matčiných, a z dálky /daleké? Nedaleké?/ k nemu zaznívají tytéž kroky, jenže o dvacet let mladší, kroky dítěte a mladé ženy; a ty zvuky jsou tak známé, tak skutečné, kdežto dnešní chůze je tak nepravděpodobná, tak neuvěřitelná! Jak se to stalo? Kdy uplynulo těch dvacet let, které učinily z dítěte muže a z mladé ženy málem starou?

Je v lidském životě jistá mez, která rozděluje věk
ranného mládí, věk hledící kupředu, nepočítající dny,
věk nadějí a očekávání, věk neodpovědný a prozatímní,
věk, kdy se ustavičně těšíme, že nás čeká v budoucnosti
něco rozhodujícího, slavného a krásného, a věk první zra-
losti. Mládí je přes svou síru, přes své smutky věkem
bezstarostným, žijícím pod přístřeším minulosti, avšak
nejednou přijde chvíle /nevíme nikdy přesně, kdy vlastně
pastala/ - chvíle, kdy si uvědomíme, že stojíme sami tvá-
ří v tvář skutečnosti, že musíme vzít bránu svého života
na své vlastní bedra, že se už nemáme na koho vymlouvat,
proti komu se bouřit, a nic slavného a krásného že už nás
bezpochyby nepotká. Co jsme promeškali, zkazili a pošpi-
nili, to zůstává promeškáno, zkaženo a pošpineno. Jizvy,
které jsme si utrhli, ponese s sebou až do hrobu, až
na věčnost.

Kroky zvonili o umrzlou silnici a Cyril Nedoma je po-
slouchal jako kroky někoho druhého. Jejich rytmus i spád
mu byly známy, velmi známy, vždyť ještě loni znely vedle
neho po této silnici, uprostřed těchto polí; též holý šíp-
kový keř trčel tady u toho příkopu, vpravo na svahu se
tmel v paprscích hvězd též pruh lesa a z brázdy se vznes-
lo s týměž poplašným krikem hejno koroptví, když zazněl
vedle Cyrila hlas, který slyšával od svého dětství, hlas
v té chvíli docela samozřejmý.

Cyril sebou trhl a strnul ohromením, když uviděl
vedle sebe prázdné místo. Pohlédl tážavě na druhou stranu,
kudy šla matka, a ta k němu tské otočila hlavu a Cyril po-
poznal, že myslí na touž věc, že také slyší kroky toho, kte-
rý tudy s nimi loni šel, a letos už najde. Viděl i potmě,
že se jí oči zalily slzami, a odvrátil zase hlavu.

Jak se jim v posledním čase stala důvěrnou tvář sarti!
Věru, mohli se dosyta vynadivat do jejích očí, obrácených
v sloup a odrážejících už vidění nicoty. Mohli si vtisknout
v paměť tragický pohyb ruky, směřující ustavičně k čelu,
jako by chtěla rozehnat tmu, která se kladla mezi duši a
drahé věci tohoto světa!

Jaká prázdnota se okolo nich udělala! Jak stáli u-
prostřed ní obnažení, jako teď zdaleka viditelní! Jak se
chvěli v tajemném právanu, očekávající nové navštívení!

Cyril pohlédl kradmo na drobnou postavu té, která
šla vedle neho, rýsujíc nachýlením hlavy posunek odvěké
pokory.

Jeho matka! Ožívají v ní také zašpané vrstvy času, žije v ní ještě malé dřívíčko, houpající v zahrádce okolo záhonků a trhající u plotu kopřivy housátkům; vzpomíná si ještě na onen pohled, kterým tenkrát viděla barvu oblohy a zelen stromů a belost pečin? Z jaké dálky se nyní asi dívá na onen kout, který byl rájem jejího dětství, na ona dvě okénka plná mužkátů a na vlahost stínu pod stromy vedle potoka? Je to asi svět podobný jeho vlastnímu světu /vždyť je to jeho matka!/, jenže trochu posunutý, lásnající světlo v jiném uhlu, poněvadž každá živoucí bytost je jiná, ačkoli jsou všechny naroubovány na tajemnou jednotu. Ach, ten svět má jisté jiný přísvit; vždyť je zjizven a roztrhán tolika ranami, které jeho, Cyrila, nepronikly! Jak si představit srdce panny, která se nemá záhadným přechodem v ženu a v matku, jak má muž pochopit tajemství jejího studu a její lásky, jak pochopit její vztah k dětem, tvorbou vyšlých z jejího těla! Jak si představit, co asi cítí matka, když jí po prvé pohlédnou do očí dvě oči nově narozené, oči nového člověka, oči jejího dítěte! A co se děje v jejím srdci, když drží své dítě v náručí a vidí, jak mu modrají rty a jak se mu tělíčko napíná sartelnou křečí! Kdo může pochopit, jak vidí matka své děti, jak vidí rozkvétat jejich duši, jak pozná, chradne-li zálem nebo je-li nemocna skrytým zlem!

S kým to jde v této chvíli po této silnici? Odkud k ní přišel tento dospělý člověk, jakými světy bloudil, jaké krajiny žil v jeho zraků?

Její syn! S jakými lidmi se zkrříly jeho cesty, ží otisky mu zůstaly v duši? Jakými zápatky se obtíhl?

Cytil Nedoma na sobě cítí stopy těch setkání, cítí se obalen svým vnějším zráním, které nastavoval lidem, jako anohodáobný krunýřem, jež nyní se sebe strhává, neboť tváří v tvář tomuto kraji musí mít svou pravou podobu, tak jako před Bohem. Vleče po této silnici, k Batiámu své farnosti, všechny své porážky, své zrahy, všechnu svou hanbu, svou horkost, všechny své pohmoždeniny, všechnu svou lítost pro tolik marných a počítaných slov, které jsou už nenapravitelně vyslovena, všechny krivdy, které utrpěl a kterých se dopustil; vleče to přetežené břímě po cestě svého dětství, bok po boku své matky, jediné bytosti na světě, která by to všechno pochopila a která by mu všechno odpustila - jediné bytosti na světě, která by mu všechno odpustila. Bohužel, jeho ústa jsou zamčena a žádná moc na světě by je nedovedla otevřít.

Kus vpředu, na návrší, se najednou objevilo světlo, osvětlující oblouk brány. „Ave, maris Stella“ Je tam napsáno zlatými písmeny nad gotickou soškou Panny Marie, vzpomněl si Cyril a rozhlédl se po kraji, který se rozprostíral pod návrším jako jezero tmy. Ale noční ticho bylo čím dál tím živější, ruch kroků na zmrzlé půdě byl čím dál tím hlasitější a černé obrysy lidských postav hustly na všech stranách, jako by se vynorovaly ze země. Cyril s matkou předešli několik těch postav, tmavých a mlčenlivých, obklopených svým tajemstvím, známým jenom Bohu, a nepoznali jich. Kdo ví, snad to byli jejich sousedé, snad lidé s farností docela cizí, lidé docela neznámí - jenom jejich tváře prosvítaly podivnou bledostí a zdálo se, že z nich vychází zvláštní tichý smích, pronikající rouškou jejich tajemnosti, smích nepochopitelně ironický...

Cyril pohlížel s hrázou do těch tváří, které míjel, a na paměť mu přicházela jména lidí dávno zemřelých, sdrůžená s nenapodobitelným posunkem, s nenávratným přízvukem hlasu, se výřím, co se už po druhé neuvidí. Zdálo se mu, že ten starík v beranici a s holí, který tluče silně do silnice podpatky s podkóvkami, je nebožtík Ztratil, co umřel před lety v pastoušce - Cyril tenkrát ještě ani nechodil do školy, ale pamatuje se, že se říkalo, že ho snacha umorila hladem; ta žena v černé šále okolo hlavy, jdoucí tak zpřímá a hrdě, to je dcera sedláka Nechleby, která si vzala navzdory rodičům nádeníka Šimu, a která potom umřela v blázinci; ten vysoký ramenatý obr v botách s holinkami, to je Jozef Roubal, o tom se šušovalo, že měl dítě se svou vlastní dcerou, kterou potom našli utopenou v rybníku...

Čím více se blížili k farnímu kostelu, tím bylo těch postav víc, hrnuly se odevšad cestou necestou a byly blízké a zároveň tak daleké, tak neproniknutelné. Scházely se ze všech devíti osad farnosti, až se celý kraj hemžil těmito tajemnými pouťníky, kteří si vypůjčili tváře živých, proměňující své živoucí potoky v stín a v prelud a Cyrilovi se zdálo, jako by se někdy rozdělovali v několik postav a pak zase splývali v jednu. Na návrší nad kostelní

branou hořelo světlo nad jeslema novorozeného a po cestách uprostřed polí přitékaly nové a nové proudy tajemných příchozích, dětí tohoto kraje, který se proměnil v jediný kraj země, v krajinu betlémskou, v údolí radostného poselství. Tato cesta, po které šel Cyril s matkou, cesta jeho dětství, byla cestou jedinou, cestou všech duší, cestou vedoucí do věčnosti. Tato úzká venkovská silnice s nízkými stromy po stranách, vroubená chumáčemi zvadlé trávy, tato tichouňká cesta, poznamenaná jeho dětskými šlépějemi, byla najednou povýšena nad všechny čas, stala se Cestou.

Cyril Nedoma už neslyšel kroky; slyšel jen šušení vzduchu proráženého pohybem nesčíslných postav, které letěly nad zemí nedotýkající se půdy; a když se znechadění ohlédl po své matce, ztuhl úlekem, neboť se mu zdálo, že se mu zatím také proměnila v jednu z těch záhadných postav bez váhy a bez stínu, polotemnou, poloprůsvitnou, šelestící tichým ironickým smíchem.

Vykřikl, a ačkoli ten výkrik slyšel jenom on sám, vyšinuté věci se ihned vrátili do své obyčejné polohy.

„... víš, bylo to pod tou starou jabloní, co stála v dědečkově zahrádce u samého plotu,“ rekla matka, dokončující jakési vypravování.

Matka a syn na sebe ve tmě pohlédli a usmáli se. „Tak se poznáme, až procitneme nadobro,“ pomyslal si Cyril.

Jež se nadáli, byli u brány a vstoupili do kostela. Trpytil se všeck stříbrem jinovatky a zdravé tváře venkován, zalité světlem, neprozrazovaly nic ze své nadávné proměny. Cyril však byl ještě všudek proniklý vanutím nezemských míst, a když od oltáře zaznělo „Christus natus est nobis,“ vhrkly mu do očí slzy a srdcem mu projelo sladké uštknutí.

Všechno je marnost

Všechno, nač pohlédneš, je marnost na tom světě.
Co jeden vystavěl, dá druhý rozkotat;
pasáček u stáda v lukách si bude hrát
na místě pyšných měst, jež nyní budujete.
Zdupáno bude to, co v plné kráse kvete,
co kypí životem, je v krátku prach a hnát;
nic není navěky, kov, ani diamant,
šťěstí ti přeje dnes, a zítra podvede tě.
Zmizí jak sen lesk děl, jimiž ses proslavil.
A což pak člověk sám, ta křehká hříčka chvíli!
Všechno, čím smrtelník se nejvíc paholedbá,
není než prach a dým, van větru, pleva, nic,
kvíteček na louce, ježž nespatříme víc.
A přece nikdo z nás o večné věci nadbá.

Na neděli poslední hrůzy;
Mat.24

Bylo kdy slýcháno, co jen svět světem stojí,
takové tyranství, tak hrozné zlo a pych?
Je něco, co by boj, meč, oheň nepostih?
Ukrutnost žne a žne, aniž se čeho bojí,
v poutech je poctivost a z ran se nevynojí,
svatost je vyštvána, rozplemenil se hřích,
kdejaký neznaboh si káže v kostelích
a těžká kacířstva se všude jenom rojí.
Ach, Pane Ježíši, chvej se stádce tvé!
Neváhej učinit, ať skončí časové,
než zmámí nás teď blud, ježž v tmách sám Satan snuje!
Dej, ať svět hnilobný odvrhnu myslí svou
a křídla orličí k tobě mě vynesou,
pokrmě duše mé a útočiště moje!

Večer

Prchavý den je pryč, noc prapor zdvihla již
a hvězdy vyvádí. Už lidé opustili
pole a díla svá, kde zvěř a ptáci byli,
je teskná síroba. Tak prejde čas, než zvíš.
Lodička těla jest přístavu blíž a blíž.
A zajde v krátku let jak světlo v této chvíli
vše, co jsme, ty a já, co měli jsme a žili.
Život je jako kruh dráhy, v něj zavedíš.
Kéž, pane, kroky mé tou drahou pevně prejdou,
kéž uzkost, lesk a slast a strast mě nezavedou!
U mne a prede mnou kéž záře tvá se dní,
kde zdříme tělo mdlé, dej duši bdělé síly,
a až den poslední svůj večer ke mne schýlí,
pak z temnot údolních mě k sobě pozvedni!

Christian Hofmann

von Hofmannswaldau

Svět

Co je to svět a jeho slast a aláva?
Co je to svět a všecken jeho lesk?
V uzlosti lhat hra zdání prelétavá,
v hlubokou noc tmou mračen slétlý blesk.
Překrásný lán, a na něm trní hloží,
špitální štít, jenž svítí za moru,
dům otroctví, v němž celé lidstvo slouží,
tlející hrob ve scháně z mramoru.
Tot' fundament, v němž stavíme své žití,
v němž tělesnost klaněného boha má;
pojd, duše, pojd, a už se dále zřítí,
než pouze kam kruh světa dosahá!
Odvrhni vše, čím svět nám má mí hlavu,
nech stranou slast pozemských radostí,
tak dospěješ tím snáze do přístavu,
kde objímá se krása s věčností!

Andreas Gryphius a Christian Hofmann von Hofmannswaldau

Poézia Andreasa Gryphia a Christiana Hofmanna von Hofmannswaldau reprezentuje /a nielen v nemeckej jazykovej oblasti/ dve krajné polohy, možnosti mohutného, doteraz plne neobjaveného, nezužitkovaného a predsa tak aktuálneho, zďaleka nie len literárne-historického fenoménu, ktorý sa nazýva baroková poézia. Náhoda tak chcela, že obaja, jak syn hlohoveckého evanjelického farára Gryphius /1616-1664/, tak wrocławský patricij von Hofmannswaldau /1617-1679/ prešli gdnanským gymnáziom, potom študovali v Leydene, podnikali cesty do Paríža a Ríma a neskôr v Sliezsku zaujali isté výnimočné urady. Boli priatelia, ich básne - tak podstatne odlišné vo výraze, výpovedi i forme - vznikali v tej istej dobe.

Andreas Gryphius je dnes považovaný za najvýznamnejšieho básnika nemeckého vrcholného baroka, často predovšetkým pre svoje truchlohry, ktoré by ovšem nemali zatienovať jeho sonety, pindarské ody a duchovné piesne. Ťažký osobný osud a bieda tridsať ročnej vojny spoluurčili ťažkomyselný ton jeho lyriky, v centre ktorej stojí stále sa obmieňajúca téma, *vanitas vanitatum et omnia vanitas*. Aj po viac ako 350 rokoch nestratili na účinnosti sila jeho jazykového výrazu, dynamika rytmu, suggestívne striedanie obrazov a desivých vízií zániku.

Ch. H. von Hofmannswaldau, hľave tzv. druhej sliezskej školy básnickej, bol považovaný koncom 17. st. za najväčšieho nemeckého lyrika, a aj neskôr bol pokladaný za najvýznamnejšieho predstaviteľa barokovej galantnej lyriky, cenila sa jeho elegancia, duchaplnosť. Za života uverejňoval hlavne epigramy. Na rozdiel od chmurného Gryphia akýmsi leitmotívom jeho poézie je vraj ľahkomyselné „*carpe diem*“. Až neskôr sa rozpoznalo, že jeho erotické výzvy i oslavy zmyslových pôžitkov sú predovšetkým presne vykreslaným poetickým gestom,

[illegible]

Listovanie v niekom inom

Ostal si na pol ceste, zavrhol si bežné méty a zabudol si, či nedokázal postaviť nové, obetuješ sa papieru, jedinej úteche, jedinej karte, vyhráš alebo opustiš scénu, nedokážeš byť sám sebou, nedokážeš vtlačiť veciam trochu svojej tváre, to nie je skromnosť, nie, ty to chceš, ale nedokážeš, to je slabosť, si v začarovanom kruhu, prevrháš sa po jeho obvode a nemáš sily raz navždy s tým skončiť, urobiť rez, ostrý krvavý rez, so všetkým skončovať a žiť inak, boľavý rez, treba to, aby sa mohlo začať znova, získkať pocit istoty, vôbec zmyslu žitia, treba ten rez, pri ktorom sa rodí život, rodia sa nové činy, myšlienky, ideály, pch, začať hore a rázne prejsť nohou celkom dole, vyvalí sa stará krv, otvorená rana, sobiať v sebe silu na taký rez, nelutuj sa, neboj bolesti, nájdi v sebe silu urobiť rez jasným, nezababri sa, trať presne choré miesto a rázne zarež, nájdi v sebe silu na to a máš to vyhrané, a potom ešte, nájdi pevný bod, ako to ktosi povedal, nájdi pevný bod a máš to na celej čiare vyhrané, nájdi silu na rez a ten bod, nebudeš sa báť viac života, nie tak báť, ako byť neistý, neistý v zmysle odkiaľ prichádzaš, kam ideš, čo chceš tým dokázať, máš v sebe silu poznať to a nebudeš sa viac pýtať či to má zmysel, lebo budeš vedieť, že zmysel to má.

PLES OBĚŠENCŮ

Na mílce jednoruče tančí
vyzdělí Saladinové,
na šibenici krapčí, jančí
Belzebubovi rekové.

Vašnota Belzebub tam táhne za kravaty
stbor černých, k nebi se šklebících nekňubu
za zvuku koleďy si hraje a pímprlaty,
jež pěkně roztančil kopnutím do zubu!

Své paže splétají, hrou divou rozhybané.
Spolu se srážejí v ohyzdném laskání
jak černé varhany ty hrudi vykotlané,
k nimž kdyai slečinky se tiskly ve spaní.

Veselí skokani, břich vám už nepřekáží!
Lešení bez konce dost místa k skokům - hup!
Není znát, zdali se v boji či v tanci sráží!
A vztekla na skřípkách rádí pan Belzebub!

Vás nelze tančením už prodrít, tvrdé paty!...
Kuže jak kožile jen v cárech visí z nich.
Zde však už opravdu nelze být nestydatý.
klobouky bílé jim na lebky hodil snít.

Havran je chocholem těm hlavám s prasklou šíjí,
pod bradou chvěje se kus masa pratenky.
V tom temném turnaji, řekl bys, že se bijí
strnulí rytíři do zbroje z lepenky.

Hurá, ples koater se otrásá větrobítím!
A čakan ječí jak železné varhany!
A fialový hvozd se přidal vlčím vytím.
A rudě pekelný je obzor s havrany.

Hej, dloubněte mi ty truchlivce z oné chásky,
co v palcích zlámaných na bledých obratlech
poťouchle louskají svůj ruženeček lásky:
Zde nejsi v klášteře, umrlče, tak to nech!

Však hle, teď přes nabe tas ze smrtího reje
vyskočí dlouhý chlap, pan kostroun-ztreštenec,
vzepne se jako kun, nevěda chvílku, kde je,
a ještě na krku cítě tu tuhou věc,
všech deset zatíná do holene, jež chrustí
s vrzáním podobným rehotu, aby včas
tak jako tajtrlík, ježž do boudy zpět pustí,
za spěvu kumpánu do reje vletěl zas.

Na milce jednoružce tančí
vyzáblí Saladinové,
na šibenici krepčí, jančí
Belzebubovi rekové.

Aj nepříčetní mávají sny

Přianilo se mi pole postříkané krvou, asi panenakou krvou, a kalužami hnědastého, zapáchajícího hnisu. Kráčel som ním, pomedzi premočené vložky, vytáhané prezervatívy s prilepenými chĺpkami, plodové koláče, kúsky pupečných šnúr. Šiel som poľom, obchádzajúc aspoň embryá, ktoré sa zvyjľali a hemžili v hromádkach na každom kroku. Aj tak sa stalo, že som niekedy pocítil pod nohami čosi mäkké a pružné, to skoro hlavičku, to skoro ručičku alebo nožičku. Putoval som k obrovakému prezervatívu, okolo ktorého šantilo kľbko detí. Každé malé v ústočkách balónik, nafukovalo si ho a každému vyrastal v rúčkach malý hríb. Chvilu som tam stál, prizeral sa a potom šiel ďalej. Cestou som sa prebudil.

Ovišný cyok
clivo cmúla
celoštátne cyankéli

Galantní generáli
glorifikuju glóbus
gulometnými gestami

Impotentnému idiotovi
idealizovali
Ireninu intimitu

Jagavým jatkám
jodľuju jakšliv
jeanocitné jalovice

Zašitím zárhovadla
zastrešuju zákonníci
zľacnené Zuzany

Kúzelný Karol
kráľ kolektív kaderníčov
kvalitnou kvapavkou

O KRAVSKEJ ORIENTÁCII

Kabát v skrini zavesený
nemá hlavy nemá ženy
prečože je taký chumaj
lebo tade tečie Dunaj

dokiaľ odkiaľ
pokiaľ zakiaľ
dotiaľ odtiaľ
potiaľ zatiaľ
stadiaľ kadiaľ
briadka hriadka
odkväcnúť

kufor skáče z obloka
krava dýcha zhĺboka
stolička má lámku
podaj Fero slamku

dokiaľ dotiaľ
odkiaľ odtiaľ
pokiaľ potiaľ
zakiaľ zatiaľ
ekadiaľ stadiaľ
hriadka briadka
odkväcnúť

Bitý a sácaný
s uzličkami citov
šmatlým ťarbavo
nekonečnou cestou
vrubenou ľuďmi
za človekom

Kraslím
na šedej kôre
zmäštenými závitmi
s citom zlatoképa
ako klakáš
s náručím šťastia
pred oltárom lásky
spomínam a
žijem z toho

Hľadám perly
čisté
nedotknuté
pre teba
možno ich nájdem
v perlorodkách netrpezlivých
prinesiem ich
v pohári smiechu
s chuchvalcom slanej trávy
možno pochopíš

Na prahu smrti stojím
objímam žlté kosti
padám
pod nohy mi svieť
padám
na cestu mi svieť
svieť
nech zhorím
spálila si mi svet

Uplakaná v balobe
šeptala si skuhravo
o plač v sebe
ale v bezmocnosti
ostala si tichá
s krutým snom
v hsenúcich očiach

Stojím v zástupe
dlhom
neprehľadnom
bijúcom sa
trhajúcom
križiacom
o kusok lásky
v tomto živote
na tejto zemi
vytláčajú ma
padám
a plačem

SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT
JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN
Dažde Dažde Dažde Dažde Dažde Dažde Dažde Dažde Dažde D

Figovník dažďa sádá nad mesto,
Polyp náhlivo stupa na svoju koralovú svadbu
v mlieku tvrdej vody,
A myšlienka nahé ako gladiátor vo verejných záhra-
dách češe si dievčenskú hrivu.

Spievaj, báseň, keď vody ohlasujú hrozivú blízkosť
témy,
Spievaj, báseň, keď vody zisťujú zo stôp únik témy:
Hrdá samopaš v lone vešteckých Panien,

Liahnutie zlatých vajíček v plavej noci bahnísk,
A lôžko mŕ, o podvod! priprav na pokraji sna,
Tam, kde sa rodí a rastie a do rozpuku ženie oplzlú
ružu básne.

Strašlivý pane môjho smiechu, tam, hľa, je dymiaci,
po zverine chutiaca zem,
Ovdovená hlina pod panenskou vodou, zem omytá
krokmi nespavých mužov,
A ovoniavaná zbližša než víno; nevyvoláva azda
stratu pamäti?

Pane, strašlivý Pane môjho smiechu! tam, hľa, je rub
pozemského sna
Ako odpoveď vysokých dún na stupňovitost morí,
tam, hľa, tam, hľa
Využitkováaná zem, nová hodina v jej plienkach,
a moje srdce navštívené podivnou samohláskou.

SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT
SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT-JOHN PERSE SAINT
DAŽDE DAŽDE DAŽDE DAŽDE DAŽDE DAŽDE DAŽDE DAŽDE DA

Nespočetné sú naše cesty a neisté naše obydlia.
Božstvom sa opíja ten, čo má peru z hlíny. Vy omývačky
mŕtvych v materských vodách rána/- a zem je ešte stále
v trní vojny-omýte aj obličaj živých, omýte, ó Dažďe,
smutný obličaj násilníkov, jemný násilníkov obličaj...
lebo úzke sú ich cesty a neisté ich obydlia.

Omyte, ó Dažďe, kamenisté miesto pre mocných. Za veľké
stoly zasaďu, pod prístrešok svojej sily tí, ktorých
vino ľudí nikdy neopilo, tí, ktorých nikdy nepoškvrnila
chuť slz ani sna, tí, čo sa nikdy nestarajú o svoje meno
v kostených trúbkach... za veľké stoly zasaďu, pod prís-
trešok svojej sily, na kamenisté miesto pre mocných.

Omyte pochybnosť a opatrnosť zo šlapajíc činu, omyte
pochybnosť a počestnosť z poľa prízraku. Omyte, ó Dažďe,
beľmo z oka poctivcovho, z oka dobrákovho; omyte beľmo
z oka človeka s dobrým vkusom, z oka človeka dobrých spô-
sobov; beľmo z oka zaslúžilého človeka, beľmo človeka ta-
lentovaného; omyte zákal z oka Majstrovho a Mecenášovho,
z oka Spravodlivého a Vážneho... z očí ľudí vážených
pre rozvahu a pre slušnosť.

Omyte, omyte láskavosť v srdci šlachetných Zástancov,
slušnosť na čelách slávnych Vychovávateľov a nečistotu
jazyka z perí verejnosti. Omyte, ó, Dažďe, ruku Sudcovu
a Prepoštovu, ruku pôrodnaj baby a hrobárky, olízané ruky
neduživých a slepcov, a z čiel mužov ruku podľú, ktoré
ešte snívajú o opratách a biči... so súhlasom šlachetných
Zástancov a slávnych Vychovávateľov.

Omyte, omyte dejiny národov na vysokých tabuliach pamäti:
obašle úradné anály, obšiahle kroniky Kléru a akademické

správy.Omyte buly a charty a Súpis návrhov a ustanovení
Iretieho stavu;Dohody,Spojenecké zmluvy a obšiahle fede-
ratívne spisy;omyte,omyte,ó,Dažde,všetky velíny a všetky
pergameny farby stien azylov a staníc pre malomočných,
farby fosílnej elonoviny a starých mulích zubov...Omyte,
omyte,ó,Dažde,vysoké tabule pamäti.

Ó Dažde,omyte v srdci muža najkrajšie ľudské výroky:
najkrajšie sentencie,najkrajšie sekvencie;najkrajšie stava-
né vety,najvydarenejšie stránky.Omyte,omyte v srdci mužov
ich záľubu v kantilénach,v elégiách;ich záľubu v pastier-
skych piesňach a rondeloch;ich ohromné šťastie z vyjadre-
nia;omyte soľ vyberanej reči a med vybrúseného štýlu,omy-
te, omyte periny snenia a stelivo učnosti: v srdci muža,
ktorý neodmieta, v srdci muža,ktorý nezošklivuje,omyte,
omyte,ó,Dažde,najkrajšie dary človeka...v srdciach mužov
najschopnejších uskutočniť veľké diela rozumu.

Dažde/V

Že vaše priblíženie bolo plné vznešenosti,to sme
vedeli, my ľudia zmiasť na tenkej truske,
Ale snívali sme o spupnejších dôvernostiach pri
prvom zdvane lejaku,
A vy nás priveďte späť,ó Dažde, k nášmu
ľudskému sporu a príchutou hliny pod maskami.

T.S.Eliot uvádza svoje štyri kvartety dvoma citátmi z Herakleita; Saint-John Perse takisto niekoľkokrát pripomína starého gréckeho filozofa. Jedna taká zmienka je pre pochopenie jeho poetiky nanejdvážnejšia; v liste R.Cailloisovi z r.1953 píše: Pokiaľ ide o mňa osobnejšie, veľmi ma udivuje, keď vidím priaznivé kritiky, ako si cenia básne ako kryštalizácie, zatiaľ čo pre mňa je básen predovšetkým pohybom-ako v zrode, tak v raste a konečnom rozvinutí. Sama filozofia, básnika by sa podľa mňa dala zhrnúť v podstate do niekdajšieho elementárneho, rheizmu, antického myslenia-ako napríklad na západe u našich predskratovských mysliteľov. A básnikova metrika, ktorú vyhlasuje za svoju rétoriku- smeruje takisto k pohybu a striedaniu pohybov vo všetkých jeho najnepredvídateľších priestoroch. Preto je pre básnika vo všetkom také dôležité More. Toto Persovo More, večne sa vzdúvajúce, večne odplývajúce a večne sa vracajúce, toto More, ktoré je pre básnika zrkadlom ľudského údely, splýva v nejednom ohľade s tým "stále vznikajúcim morom", ktoré zneje celým Valéryho Cintorínom nad morom; a je len prirodzené, že práve jemu venoval básnik Exilu, Dažďov a Snehov ďalšiu a zatiaľ najrozsiahlejšiu skladbu Bóje. Ani v tejto skladbe sa básnikova generálna téma nemení; tentoraz však ju básnik v jednom liste istému priateľovi v cudzine vyjadril niekoľkými stručnými slovami, ktoré vystihujú presne a z autentických úst nielen tematiku Bóji, ale aj tematiku celého Persovho predchádzajúceho diela: "Chcel som vela byť v celom jej zápale a v celej jej hrdosti drámu ľudského údely alebo lepšie ľudského pochodu, ktorá sa dnes s obľubou znižuje a znižuje, divže sa jej neupiera akákoľvek zmysel, akákoľvek zvrchované spätie a veľkými silami, ktoré nás

prestupujú alebo viažu. Chcel som vzty-
čiť na najhľadnejšom prahu zoči-voči,
skveľujúcej sa noci, jeho prebiehajúceho
osudu, samotnú celistvosť človeka - a to
človeka každej doby, fyzického i morál-
neho, hnaného túžbou pomôci a po bože-
kosti. A za zrkadlo nastavené tomuto
osudu som si symbolicky zvolil More ako
miesto, kde sa všetko zbieha odiaľ
všetko vyžaruje, ako skutočné "geometrie-
cké miesto" a orientačnú tabuľu, ale zá-
roveň aj zosobárnen všetkých večných síl,
ktoré človek, nendaytne stáňovavý tvor,
potrebuje k svojmu naplneniu a prekonaniu.

K tomu možno sotva čo dodať; nanaj-
výš to, že prostriedky k tomuto vľadeniu
a perspektívu, v ktorej vidí obrovský
pohod ľudstva, básnik si volí sám podľa
vlastných meradiel. Pretože je básnik,
a nie je historik, ani filozof, ani mora-
lista, vidí v histórii človeka a v jeho
minulosti i dnešnej podobe čosi než tú od-
borníci; preto tiež stálo za to písať -
a čítať - Anabázu, Exil, Dažde, Snehy, Boje.
Ustálené schémy básnik odmieta; obrovská
encyklopédia sveta so všetkou svojou prí-
tomnosťou i minulosťou nie je preňho
múzeum, kde je všetko utriedené a
kde už nemožno nič pripojiť; preto tiež
Persovi vo všetkých skutočných múzeách,
ktoré na svete videl, utkveli v pamäti
a v srdci nie oficiálne zbierky významných
a všetkými obdivovaných pamiatok, ale zmes
zdarlivo nedôležitých maličkostí, ako pre-
kolumbijské krištáľové lebka z londýnskeho
British Museum alebo detská loďička zo
South Kensington Museum, ktorú uprostred
Indického oceánu zbral Lord Brassay, alebo
konečne v Kragli ženský nárazok na nohe
vypchatého kňa kočovního dobyvateľa...

Plakal by som
domček sa rúca
v zime sa nezblíži
s ostatnými v tebe
s tabou
zlovil som ťa láskou
nešťastný
domček sa rúca
zblížovanie sa odroďuje
prstami spleť trápenie
slová vkladáš do mojich rúk
slová vkladám do tvojich rúk
ruky nám nehovorí
do tvojich očí
do mojich očí
sú mŕtve
do teba
do mňa
telá sú tiché
domček sa rúca
zblížovanie je odsúdené
odvolanie zamietnuté
plaťte prísediaci
máme sladého prezidenta
amnestia už nebude

Cucám ti chrasty z pier
cucajme sa
cucalo by sa
keby bolo z čoho
keby bolo koho
dvory sú plné mŕtvych
cucajme im chrasty
veď nie sú naše
potečie krv
cudzia krv nám neprekáža
cudzia krv nás nezaujíma
cudzia krv nám nevadí
hľadáme hnis a chrasty
z prachu sme
a na hnis sa obrátíme
a akôr ako napojíme zem
napojíme hnisom
z ulepených fľašiek
náš prach
ktorí bude napájať svoj prach
a vždy niekto z prachu
na hnis sa bude obracať

